

Velgørende dansk blik på Lindgren

Hidtil har Margareta Strömstedts biografi fra 1977 været kilde til det meste, der er sagt og skrevet om Astrid Lindgren. Nu fremstår Jens Andersens 'Denne dag, et liv' som den selvfølgelige pendant til Strömstedts værk.

BØGER

Jens Andersen: Denne dag, et liv – En Astrid Lindgren-biografi. 440 sider, 400 kr. Gyldendal. Har du Pluskort, får du 15 procent rabat på lagerførte bøger i Boghallen eller fri levering hos Saxo.com. Læs mere på politiken.dk/plus. Udkommer i dag.

Pæonerne blomstrede på gården Näs. Det var i juni 1997. Astrid Lindgren besøgte sin fædrene gård i Vimmerby.

Sammen med fotografen Torbjörn Andersson var jeg der for at indsamle materiale til en reportage om Astrid Lindgrens barndomsland, som skulle bringes i avisen Expressen i forbindelse med hendes 90-års dag samme efterår. Astrid lod sig mere eller mindre villigt fotografere på verandaen: »Jeg kan stå, ligge, gå...«.

PER SVENSSON

Næste dag fortsatte vi med at tage billeder. Nu syntes Astrid måske, at det var på tide at markere, at selv en nationaldigter har ret til et frirum. Hun gav Torbjörn et kram. Så lavede hun en Luis Suárez. Hun bed ham i det ene øre og sagde, at næste gang ville hun også bide ham i det andet.

Billedet af Astrid Lindgren som en blid historiefortæller har altid været forkert. Hun var en kompleks forfatter, som ikke blot havde et varmt smil, men også skarpe tænder. Dette spil mellem lys og mørke, latter og smerte, som gør hendes historier til stor litteratur, prægede også hendes eget liv. Det forstod man om ikke andet gennem Margareta Strömstedts biografi 'Astrid Lindgren. En levnedsskrivelse'. Den udkom i 1977 og kom senere i en omarbejdet og udvidet version godt 20 år senere, i 1999.

Margareta Strömstedt, der selv er forfatter og gift med Expressens legendariske chefredaktør Bo Strömstedt, var i mange år en af Astrid Lindgrens nærmeste fortrolige. Indtil nu har hendes biografi om veninden været den autoriserede urkilde til det meste, som er blevet skrevet og sagt om Sveriges uden konkurrence mest elskede forfatter.

»I mange år undgik Astrid Lindgren at fortælle om skyggerne i sit liv. Først i de seneste 20 år har hun i interviews – blandt andet i forbindelse med denne biografi – lukket op for de dybe følelser af tab, sorg og melankoli, som udgør klangbunden i hendes egen personlighed og også i alle hendes historier«, står der i den senere udgave af hendes levnedsskrivelse.

DEN ASTRID LINDGREN-biografi, som Jens Andersen udgiver i dag, bekræfter, uddyber og konkretiserer billedet af kvinden, som med Strömstedts formulering lader sorgen »gå som en vind hen over siderne« i bøger som 'Mio, min Mio' og 'Brødrene

SAMMENSAT. Astrid Lindgren var en kompleks person, og spillet mellem lys og mørke, latter og smerte, som skabte stor litteratur, prægede også hendes eget liv. Foto fra bogen: Anna Riwkin

Løvehjerte'. Det er en uophørligt fascinerende og gribende bog, som Andersen har skrevet. Også den, som tror at vide det meste om Astrid Lindgren, vil blive overrasket, overvældet, varm og rørt.

Jens Andersen har fået adgang til et omfattende og – så vidt jeg har forstået – ikke tidligere offentliggjort materiale, som han bruger på en måde, der præges af respekt, men også af en nøgtern distance, som jeg tror, det ville have været sværere for en svensker at fastholde.

Hans biografi fremstår nu som den selvfølgelige pendant til Margareta Strömstedts levnedsskrivelse. Og som den smarte og erfarne biograf, han er, har Andersen valgt andre indfaldsvinkler og er gået andre veje end sin forgænger.

Strömstedt, der selv er vokset op i Småland, lægger i sin beskrivelse tyngdepunktet på netop det smålandske hos Astrid Lindgren: barndommens land, bulderbylegene, kærligheden mellem Astrids forældre, Hanna i Hult og Samuel August i Sevedstorp.

Jens Andersen interesserer sig meget lidt for dette kapitel i levnedsskrivelsen. Hans historie begynder med den unge kvinde Astrid, journalistelev på Vimmerby Tidning. Og hun er mere en vierge moderne, en ung byamazone, end en jordbunden bondedatter.

I begyndelsen gør denne rollefor skydning mig en smule forvirret, ja, irriteret. Det er jo helt åbenlyst for alle, som har læst Astrid Lindgren, at hendes verdensbillede blev formet af opvæksten på landet. Med sin usentimentale, men dybe kærlighed til dyr og naturen forbliver hun livet igennem netop en bondedatter. Men efterhånden indser jeg, hvor klogt Jens Andersen har ræsonneret. Hvorfor sige det, som allerede er sagt, vise det, som allerede er kendt? Andersen fremhæver i stedet det moderne storbymenneske Astrid Lindgren.

BOGENS FANTASTISK fine billedmateriale, som for en stor del består af privatfotografier, lader os se, hvordan hun så ud: en ung slank kvinde i spadesdragt og hat, som taget ud af en film med Greta Garbo

eller Ingrid Bergman. Og mens Strömstedt lader Näs være solen i Lindgrens univers, gør Jens Andersen en patriarcalvillia i København til dets måne. Der, på Håbets Allé 36, overlader den 19-årige Astrid sin nyfødte søn, Lasse, til plejemoderen, Marie Stevens. Lasse er født uden for ægteskab. Hans far er den 50-årige ejer af Vimmerby Tidning, Reinhold Blomberg. Han vil gifte sig med Astrid. Hun vil ikke giftes med ham.

Barnet bliver født i hemmelighed og gemmes bort i København.

Det er velbegrundet, at Jens Andersen bruger så meget plads på Lasses fødsel og Håbets Allé 36. Her findes en dynamo, som genererer energi hele vejen igennem forfatter-skabet. Plejefamilien er kærlig. Astrid besøger jævnligt sin søn og henter ham efter 3 år hjem til sig. Men adskillelsen skaber alligevel et traume, som gang på gang kommer litterært til udtryk. Altid disse forsømte, ensomme, triste drenge: Lillebror, Bo Vilhelm Olsson, Pelle på Krageøen, Tvebak. Og altid disse stærke, bralrende, men også omsorgsfulde piger: Pippi Langstrømpe, Madicken, Kitte Kry, Trunte, Ronja Røverdatter.

Det er et mønster, som kan føres tilbage til lille Lasse og hans unge, kæmpende mor. Man genkender det også, når Jens Andersen fortæller om Astrids mand, Sture Lindgren. Her lader han skildringen være brutal, men også motiveret åbenhjertigt. Ægteskabet var lykkeligt, familielivet varmt. Men Stures alkoholproblem fordunklede tilværelsen på Dalagatan, og i juni 1952 døde han på Sabbatsbergs Sygehus af en alkoholrelateret sygdom. De dagbogsnotater, som Astrid skrev, da hun var kommet hjem fra mandens dødsleje, skærer én i hjertet:

»Det er et sødt menneske, som er gået bort denne junaften. Han var et barn for mig, som jeg elskede højt. Jeg har altid holdt ham i hånden, men der, hvor han nu går hen, kan jeg ikke følge med og holde hans hånd, Gud, hjælp ham at finde vej alligevel! Jeg ville så gerne holde ham i hånden altid!«.

Sture var 53 år, da han døde, Astrid blot 45. Hun giftede sig aldrig igen. I stedet levede hun et 50 år langt, intensivt arbejdsliv, som stadig mere feteret forfatter, som dygtig forlægger på Rabén & Sjögrens og efterhånden også som vægtig svensk samfundsdebattør, hele nationens strenge, men elskede mormor.

Alt dette fortæller Jens Andersen detaljerigt og medrivende om. Men frem for alt får han os til fuldt ud at forstå, at også en Astrid Lindgren kunne være et plaget menneske.

Det, som gør det dybeste indtryk på mig i bogen, er et lakonisk dagbogsnotat skrevet med blyant på en balkonbænk ved Astrid Lindgrens sommerbolig i Stockholms skærgård i august 1969:

»Hedebløge hele sommeren. Vanvittigt dørt. En fortvivlelsens sommer. Lasse dybt deprimeret, syg, uden job. Far døde 28. juli. Lige forinden betrådte de første mennesker Månen. Har skrevet Pippi-sange. Er i gang med Karlsson«.

Denne sommer, et liv.
boger@pol.dk

Oversættelse: Mette Skodborg

Per Svensson er forfatter, seniorskribent og litteraturkritiker ved Sydsvenskan

Fra dødens for- og baggård

Gribende og forfærdende personlige skildringer fra danske deltagere i Første Verdenskrig.

BØGER

Inge Adriansen (red.): Øjenvidner 1914-1918. Sønderjyske soldaters beretninger. Lindhardt & Ringhof. 256 sider. 200 kr. Illustreret. Har du Pluskort, får du 15 procent rabat på lagerførte bøger i Boghallen eller fri levering hos Saxo.com. Læs mere på politiken.dk/plus

Her får vi at vide, uden omsvøb, hvordan livet var for soldaterne i Første Verdenskrigs endeløse skyttegravskrige, hvor millioner af unge mænds liv blev ofret til ingen verdens nytte.

Meningsløsheden understreges her af, at unge danskere, der var opvokset syd for grænsen efter nederlaget i 1864, nu blev tvunget til at kæmpe for tyskerne. Omkring 30.000 dansksindede deltog, omkring 5.000 blev dræbt, det dobbelte antal kom hjem som sårede, invalider eller stærkt mentalt prægede af de grusomme oplevelser.

Inge Adriansen, der som museumsinspektør har forsket i sønderjyske forhold i en menneskealder, har samlet 30 personlige skildringer, som overlevende veteraner har efterladt. Det er gribende, ofte forfærdende, og indsigtfulde beskrivelser.

De danske i Nordslævig var delt i spørgsmålet om deltagelse på tysk side. Omkring 2.300 unge indkaldte deserterede og stak af til Danmark. Her holdt myndighederne lav profil. De udleverede ikke de flygtede, men de reklamerede heller ikke med dem. Den store nabo mod syd måtte ikke tirres. Neutralitet for enhver pris.

Men de fleste påtog sig værnepligtens åg. De troede i efteråret 1914, at krigen ville være overstået i løbet af nogle måneder. De blev klogere, som deres modpart, briterne og franskmændene, blev det.

De fleste kæmpede på Vestfronten, nogle i flåden, mens en enkelt tilbragte en forholdsvis fredelig tid som artillerist i Makedonien.

Værst havde måske Jens Jørgensen fra Brede det. Han var gift, barnefader og derfor trukket tilbage fra fronten til vagttjeneste, men blev udkommanderet til at henrette belgiske 'spioner'. Den oplevelse, at være tvunget til at skyde en kvinde, der stod bundet til en pæl, forfulgte ham som et mareridt resten af livet.

EN MERE LIVSBEKRÆFTENDE oplevelse havde Hans Knudsen fra Augustenborg. Han lå i frontlinjen i vinteren 1917. Her sultede soldaterne. Tyskland var ved at løbe tør for madvarer. Hans Knudsen og hans

kompani lå ved en rugmark, men da høsten nærmede sig, måtte de trække sig nogle kilometer tilbage, og rugmarken kom til at ligge i ingemandsland. En nat drog han med syv

kammerater ud på marken, hver med en kniv og en sandsæk, lagde sig på ryggen og skar rugaksene af og puttede dem i sækken. Hele tiden bange for at blive opdaget og beskudt.

De kom frelst tilbage med 'fangsten'. Først tørrede de rugen i en ovn, så tørskede de med hjemmelavede pleje og malede så kornet i en kaffekværn. Det eneste, der nu manglede, var surdej. En mand blev sendt på cykel 50 km tilbage fra fronten til en landsby med bager, hvorfra han dagen efter kom hjem med den bitte klump gær. Så blev der bagt, og Hans Knudsen kunne stadig 35 år senere, da han nedskrev begivenheden, huske smagen af det friskbagte brød. Den daglige kost var kålrabi og tynd ærtesuppe.

De 30 personlige beretninger er nedskrevet efter Anden Verdenskrig i årene 1946-61, så erindringerne er nok dels sløret af de mange år, men vel også af de erfaringer, alle havde efter en ny verdenskrigs rædsler.

Hvor meget der er pyntet på historierne, trukket fra eller lagt til, må den enkelte læser vurdere. Det er spændende og medrivende læsning, men spørgsmålet om, hvor nøjagtigt det er som kildemateriale, bliver hængende.

JENS HOLSØE
jens.holsoe@pol.dk

Krigens søvngængere

Barsk, men lovlig snakkesalig roman om italienske alpejægere i kamp i Afghanistan – og på hjemmefronten.

BØGER

Paolo Giordano: Menneskekroppen. Oversat af Jytte Lolllesgaard. Tiderne Skifter. 341 sider. 349 kroner. Har du Pluskort, får du 15 procent rabat på lagerførte bøger i Boghallen eller fri levering hos Saxo.com. Læs mere på politiken.dk/plus. Udkommer i dag.

Italieneren Paolo Giordanos roman har forhåndsinteresse her som en af de relativt få skønlitterære bøger om den afghanistankrig, der har givet også vores så pludseligt krigsivrige land så store tab: 43 dræbte og flere hundrede kvæstede på krop og sjæl.

Romanen følger et kompagni italienske alpejægere, der i 2010 er udstationeret på en operationsbase i Gulistanalen nær den berygtede Helmandprovins. Taleban melder sig glimtvist med morterild og makabre trusler, og ellers fordrives tiden med drillerier, sefantasier og medbragte parforholds- og familieproblemer, der holdes i kog ved telefonsamtaler hjem og internetchat.

Romanen går tæt på et dusin navngivne konstabler, underofficerer og officerer, men de bliver ikke rigtig vedkommende.

Det er dens svageste del – disse første 200 siders baseliv, hvor soldaterne sover, sludrer, spiser, spiller, skyder, skryder og skider i endeløse baner. Også det sidste, for selv mavetildædene fylder (alt for) meget.

Mest intens er anden del, hvor kompagniet vover sig fra 'sikkerhedsboblen' ud på en hasarderet mission gennem fjendeland.

Konvojens bagende falder i baghold, en pansret mandskabsvogn rammer en vejsidebombe, og især én scene bider sig fast: En helikopter henter to ofre, mens alpejægerne tramper rundt i gule støvskyer og samler stumper af deres fire pulveriserede kammerater op i affaldsposer.

EN PARODISK MILITÆRPSYKOLOG – et giftigt portræt – skal hjælpe de traumatiserede overlevende, der reagerer med raseri.

Efter hjemkomsten slider alle med at fortrænge.

Oversergent René, der føler medskyld i katastrofen, stalker en dræbt kollegas kone enke i skaminificeret betagelse, men til sidst finder de sammen, og han skipper hæren. Stabslæge Egito kan ikke slippe uniformen, der er sivet ind i hans krop, og flytter til en nabogarnison efter en disciplinær sag for svigten af agtpågivenhed. Den skyld påtager

han sig, fordi overforbrug af antidepressiver har gjort ham apatisk.

Stærkest midt i snakkesaligheden står de barske billeder af 'den forbandede krig'